

Марія ВОДЯНА,
*аспірантка кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва, Тернопільський
національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка,
артистка оркестру Тернопільської обласної філармонії
vmari4kav@gmail.com*

Mariia VODIANA,
*graduate student at the Department of Musicology
and Methodology of Musical Art, Ternopil
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
Musician of the Orchestra of Ternopil Regional Philharmonic
vmari4kav@gmail.com*

**ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА ПАЛІТРА КОЛЕКТИВНОГО
ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ТЕРНОПІЛЬЩИНИ**
**GENRE AND STYLISTIC PALETTE OF COLLECTIVE INSTRUMENTAL
PERFORMANCE IN THE TERNOPIL REGION**

Традиція колективного музикування в Україні виникає під впливом різноманітних факторів - географічних, історичних, соціально-політичних та особистісно-ментальних. Кожен з цих аспектів сприяв становленню колективного музичного виконавства, яке існує у багатьох формах у музичному мистецтві України, що сформувалося як результат потужного європейського культурно-музичного розвитку.

У просторі українського інструментального мистецтва Тернопільщина репрезентована різними формами традиційного музикування у вигляді мистецького симбіозу – народно-ансамблевого і народно-оркестрового виконавства, численними академічними камерно-інструментальними колективами, інструментальними ансамблями та оркестрами. Усі форми колективного інструментального музикування є потужними складовими ланками сучасного мистецького простору,

У процесі суспільної організації музичного виконавства у музикознавстві сформувався ряд його класифікаційних принципів, у результаті чого воно виокремилось як: *традиційне, самодіяльне (аматорське)* та *академічне* (в т.ч. *народно-академічне*) [6].

Традиційне колективне інструментальне виконавство відображає сукупність усталених, успадкованих від попередніх поколінь норм і правил, важливу частину якого становлять традиційно-автентичні виконавські форми. Традиційна форма музичного мистецтва представляє собою основний елемент українського інструментального мистецтва. Як символ національної ідентичності, традиційне музикування відображається як окремий аспект у сфері музикознавчих досліджень, оскільки його функціонування визначає модель національної музичної культури з унікальним і самотнім характером.

Однією з ключових характеристик традиційного музичного мистецтва є його колективна форма творення. М. Хай наголошує, що у корінному

музичному матеріалі (від його витоків до виконавського втілення) колективний підхід переважає над індивідуальним, оскільки початкові суспільні структури базувалися на ідеї колективізму. Коли музичний матеріал виділяється з загального спадку та переноситься на індивідуальний рівень, відбувається його інтерпретація, що призводить до постійного переосмислення автентичності як мистецької концепції [7].

Однією з основних форм традиційної інструментальної музики Тернопільщини є мистецтво «троїстих музик» – невеликих інструментальних ансамблів, хоч у західноподільській традиції ці ансамблі мали переважно інші назви: *капела, музики* [2]. Серед найбільш репрезентативних можна назвати ансамбль «Троїсті музики» з с.Дністрове, Борцівського (нині Чортківського району) Тернопільської області, музики сіл Дзвиняч, Скородинці, Новосілки Чортківського району, сіл Золотники, Настасів Тернопільського району та багато інших.

Самодіяльне (аматорське) інструментальне виконавство відображає задоволення внутрішніх потреб особистості, не виникає з обов'язку або професійного інтересу. Аматорське виконавство існує як проміжний етап між традиційно народним та академічним мистецтвом. Для цього напрямку характерна центрова роль у музичному виконавстві, де природно поєднуються впливи різних культур, європейські музичні стилі, що спрямовані на трансформацію усталених художніх тенденцій.

У напрямку аматорського інструментального виконавства функціонує велика кількість різноманітних у жанровому і стилевому плані ансамблів і оркестрів. Діяльність цих колективів зосереджується найчастіше у навчальних закладах різного типу і культурно-мистецьких установах. Всі форми колективного музикування за використання музичних інструментів можна поділити на: – однорідні (колективи у складі однорідних музичних інструментів: бандур, цимбал, сопілок, баянів та ін.); – змішані, підвиди якого визначає поєднання темброво-споріднених народних інструментів (бандура, гітара); темброво-споріднених народних і класичних інструментів (баян, флейта, кларнет); темброво-відмінних народних інструментів (баян, бандура); темброво-відмінних народних і класичних інструментів (акордеон, віолончель).

Прикладом функціонування таких колективів можна назвати відомі на Тернопільщині Струсівську заслужену капелу бандуристів України «Кобзар» та оркестр українських народних інструментів Мельнице-Подільського будинку культури.

Академічне інструментальне виконавство – універсальний напрям художньої творчості, в якому використано уніфіковану інтонаційну мову, здатну за допомогою особливих художньо-виражальних засобів відтворювати й транслювати важливі соціокультурні концепти. Академічне виконавство передбачає відповідний рівень музичної освіти виконавців – формування професійної академічної музично-освітньої системи, удосконалення і

реконструкцію музичного інструментарію, створення оригінального репертуару в усіх існуючих формах, жанрах, характерах і стилях.

Виходячи з класифікаційних принципів академічного інструментального ансамблевого та оркестрового виконавства, зазначимо, що в Тернопільському регіоні в процесі тривалого періоду становлення та розвитку в практиці музичного виконавства всі форми колективного інструментального музикування поділяються на: симфонічні та камерні оркестри, естрадно-симфонічні та симфо-джаз оркестри, оркестри народних інструментів та духові оркестри і капели бандуристів фахових мистецьких навчальних закладів

Головним оркестром Тернопільщини є Академічний симфонічний оркестр Тернопільської обласної філармонії. Симфонічні оркестри функціонують також у Тернопільському мистецькому фаховому коледжі ім. С. Крушельницької, Тернопільському академічному обласному українському драматичному театрі ім. Т. Шевченка, у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка.

Близькі за жанровою виконавською специфікою естрадно-симфонічні оркестри. Серед них: естрадно-симфонічний оркестр Тернопільського музичного коледжу ім. Соломії Крушельницької, естрадно-симфонічний оркестр Кременецької школи мистецтв ім. Михайла Вериківського, естрадно-симфонічний оркестр факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Варто відзначити, що у складі оркестру факультету мистецтв окрім типових груп музичних інструментів вводяться також бандури, цимбали, сопілки, що додає до оркестрової барви виразного національного колориту.

У площині народно-академічного оркестрового виконавства з другої половини ХХ століття на Тернопільщині, зрештою як і в усіх інших регіонах України, сформувалося два основні напрями:

- оркестр на основі струнно-смичкової групи – скрипкового секстету (український);
- оркестр на основі струнно-щипкової групи – домрового секстету (російський).

Прикладом українського оркестру народних інструментів може бути діяльність Мельнице-Подільського оркестру, яким керував Василь Зуляк. Склад оркестру на період 60-х років минулого століття: сопілки: перші (2), другі (3), треті (3), басы (2); кларнети: перший (1), другий (1); трембіти: перша (1), друга (1); луска (1); коза (2); скрипки: перші (3), другі (2); ліри: перша (1), друга (1); басоля (2); контрабас (1); бандури (5); цимбали: перші (5), другі (3), треті (2), альт (3), бас (2); решето і трикутник (1); бугай (1); баян (1). Репертуар: твори українських композиторів (І. Вимера, А. Кос-Анатольського, С. Людкевича, І. Миського, Д. Пшеничного), обробки народного мелосу [3].

Оркестри на основі струнно-щипкової домрово-балалаєчної групи формувалися у примусовому порядку в усіх навчальних музичних закладах, перебуваючи тоді під пильним контролем з боку радянських ідеологічних органів як засоби пропаганди т.зв. інтернаціональної політики, зросійщення,

нищення українських культурних традицій. Колективи такого типу, на жаль, ще й досі залишаються в окремих навчальних закладах Тернопільщини, демонструючи нерозбірливість і стереотипність мислення їхніх керівників, які сприяють підтримці відомих, але далеко вже не відповідних до нинішнього часу музично-виконавських практик.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що генезисна основа жанрово-стильової палітри колективного інструментального виконавства Тернопільщини є відображенням значного шляху становлення та розвитку української музично-інструментальної культури.

У просторі інструментального мистецтва Тернопільщини сформувалася окрема площа оркестрового виконавства, відображена багатогранним проявом у формі численних напрямів у вигляді академічно-симфонічних колективів, різних виконавських форм традиційного музикування, пластом самодіяльних колективів, обрамлених еkleктичними тенденціями щодо складу та репертуару, тенденціями міжнародного розвитку інструментального мистецтва. Усе це знайшло своє відображення і раціонально-вмотивоване підкріплення не тільки в історії регіональної інструментальної практики, а й у загальному топісі вітчизняної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондарчук В. О. Історія народно-інструментального виконавства в Україні: навч. посібник; до 100-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. К. : НМАУ. 2013. 193 с.
2. Водяний Б. Еволюція складу традиційних інструментальних ансамблів Західного Поділля // Зб. Другої конференції дослідників народної музики Червоноруських (галицько-волинських) земель. Львів, 1991.
3. Іванов П.Г. Музики з Поділля. К.: 1972. 66 с.
4. Сідлецька Т. І. Практична культурологія. Історія народно-оркестрового виконавства України : навч. посібник. Ч. І. Вінниця: ВНТУ. 2011. С. 86-88.
5. Дейнега М. До проблеми українського народно-оркестрового виконавства. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: до 70-річчя кафедри народних інструментів Київської консерваторії. НМАУ.: Зб. ст.; ред.-упоряд. М. А. Давидов. К., 2010. С. 65-68.
6. Пасічник Л. Проблеми методології дослідження академічного народно-інструментального ансамблю в Україні: URL: nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzlnma/2009/07- Pasichnyak.pdf
7. Хай М. Музично-інструментальна культура українців К.; Дрогобич, 2007. С. 252.

